

The Role of Women in Modern Ukrainian Politics: Between Acculturation and Functional Necessity

UDC 316:346.2

DOI: <https://doi.org/10.15421/1723127>**Ushakov Sergij**Ph.D. Student, <https://orcid.org/0009-0007-5133-2426>, seminary1.07@gmail.com

Private Higher Education Establishment «European University» (Kyiv, Ukraine)

Abstract.

The purpose of the study is: to find out to what extent this contradiction can be considered as an element of a transitional stage, typical for other European countries, and what potential measures to achieve gender equality can be developed.

The relevance of this article lies in the fact that it explores a contradiction characteristic of the modern political system of Ukraine: on the one hand, gender parity is guaranteed by the entire sum of laws, on the other hand, it has not been achieved and some laws do not correspond to real processes in political life. Simply borrowing EU laws and norms actually does not go beyond acculturation, partly adaptation to the political culture of Ukraine under EU requirements.

Results: it is shown that women's acquisition of equal social rights, formal equality with men in terms of active and passive voting rights does not automatically lead to the achievement of gender parity in politics. In the period 1992-2022, Ukraine was in the process of slowly increasing the role of women in the political life of society.

Conclusions: it is shown that in modern conditions, the temporary loss of working capacity associated with the birth and upbringing of a child has become one of the main factors that prevent the start of a woman's political career and determines the low number of women in some executive power structures.

It is shown that the reduction of these risks and the transition to real gender parity can be based on a combination of formal quotas for the presence of women in political structures and the performance of specific political functions by female politicians;

It is shown that gender quotas cannot be attributed to some positions, because it can lead to managerial and political risks. To eliminate gender disparity, gender quotas should regulate the area of political activity in which gender disparity is explained precisely by the factors described in this paper: i.e., to quota party lists, according to which deputies to the Verkhovna Rada and local councils are elected.

Keywords: gender parity, gender equality, feminization of politics, political representation, discrimination, segregation, gender portrait of the profession

Роль жінки у сучасній українській політиці: між акультурацією та функціональною необхідністю

Ушаков Сергій

Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет» (Київ, Україна)

Анотація.

Актуальність цієї статті у тому, що в ній досліджується характерне для сучасної політичної системи України протиріччя: з одного боку, гендерний паритет гарантується всією сумою законів, з іншого – він не досягнутий і частина законів не відповідає реальним процесам у політичному житті. Просто запозичення законів та норм ЄС фактично не виходить за межі акультурації, частково адаптації політичної культури Україні під вимоги ЄС.

Мета: з'ясувати, наскільки цю суперечність можливо розглядати як елемент перехідного етапу, типового і для інших країн Європи, та які можливо виробити потенційні заходи досягнення гендерної рівності.

Результати: показано, що здобуття жінками рівних соціальних прав, формальна рівність з чоловіками в обсязі активних та пасивних виборчих прав не призводить автоматично до досягнення гендерного паритету у політиці. Україна у період 1992-2022 рр. перебувала у процесі повільного підвищення ролі жінки у політичному житті суспільства, та ці процеси достатньо типові для країн Європи.

Висновки: показано, що в сучасних умовах тимчасова втрата працездатності, пов'язана з народженням і вихованням дитини, стала одним з основних факторів, що перешкоджають початку політичної кар'єри жінки та обумовлює низку чисельність жінок у деяких структурах виконавчої влади.

Показано, що зниження цих ризиків та перехід до реального гендерного паритету може базуватися на поєднанні формального квотування присутності жінок у політичних структурах та виконання жінками-політиками специфічних саме політичних функцій;

Показано, що гендерне квотування не може бути віднесено до окремих посад, бо може призводити до управлінських та політичних ризиків. Для усунення гендерного диспаритету гендерне квотування повинно регулювати область політичну діяльність, в якій диспаритет статей пояснюється саме факторами, описаними в даній роботі: тобто квотувати партійні списки, за якими відбувається обрання депутатів до Верховної Ради та місцевих рад.

Ключові слова: гендерний паритет, гендерна рівність, фемінізація політики, політичне представництво, дискримінація, сегрегація, гендерний портрет професії

Вступ.

Актуальність: удосконалення інститутів представницької демократії України – одне з найактуальніших завдань політології як науки.

Поліпшення взаємозв'язків між політичними структурами держави та соціальними структурами суспільства дозволяє знижувати соціальну напруженість, інтенсифікувати розвиток суспільства. Досягнення гендерного паритету у політичних структурах буде етапом у розвитку політичної системи України.

Об'єкт: представництво жінок у політичних структурах України.

Предмет: протиріччя між законодавчими можливостями забезпечення гендерного паритету та практикою часткової сегрегації жінок у політичних структурах, що склалася.

Мета статті: з'ясувати, наскільки цю суперечність можливо розглядати як елемент перехідного етапу, типового і для інших країн Європи, та які можливо виробити потенційні заходи досягнення гендерної рівності.

Методи дослідження: порівняльний аналіз, компаративістський підхід, функціональний підхід.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій:

Їх можна поділити на кілька напрямків:

- сума офіційних документів та їх роз'яснень про гендерну політику України, країн ЄС (Жуковська, Левченко, Остапенко, Суслова, & Левченко, 2020), (Марцеляк, 2008). Сутність цих документів можливо описати як інструкції с забезпечення повільного досягнення гендерного паритету представництва жінок у органах влади;

- роботи про історію представництва жінок у владі на теренах сучасної України (Черняхівська, 2016);

- статті, що описують проблеми та потенційне досягнення гендерного паритету в політиці (Біблер, Мохан, & Райан, 2014), (Бучин, & Данчук, 2023), (Вага, & Жукова, 2021, с.236–240), (Костюк, & Антонюк, 2020);

- сума статей, у яких розглядаються близькі до політики сфери, наприклад, економічний гендерний паритет (Балакірева, Галустян & Гендерний, 2005), (Шліпченко, & Агесва, 2018).

Результати дослідження:

Якщо говорити про політичні структури на просторі сучасної України ще двісті років тому – це феодальна структура зі значною часткою централізованої бюрократії. У феодальній структурі жінки потрапляють у владу через сімейно-родинні зв'язки, і присутні у владі як лояльні до глави сімейства виконавці, додатковий канал отримання інформації, виховник політичного наступника тощо. Причому коли необхідність вести військові дії на полі бою відокремлюється від управлінських функцій, жінки виступають і цілком самостійними суб'єктами політики.

Сама наявність таких термінів, як «поміщиця», «баронеса» тощо. – використовуваних у значенні самостійних господарських чи політичних суб'єктів, сама наявність жінок на вищих політичних посадах держав Середньовіччя, говорить про їхню величезну інкорпорованість у політичні процеси.

Зрозуміло, йдеться про вже усталені держави, де політична еліта налічує кілька поколінь. Якщо панувала «військова демократія» або складна криза вимагала постійних військових дій, і в рамках родової структури неможливо було втримати контроль над військовими загонами, то політичне значення жінки різко падало, просто тому, що вона виключалася із системи передачі влади (влада переходила силовим шляхом).

Становлення централізованої бюрократії призвело до фактичного відключення середньовічних механізмів політичного представництва.

Як це відбувалося?

Один із елементів подібного відчуження жінок від влади – виключення їх із освітніх систем. Найяскравіше це виявилось в Китаї: система іспитів на здобуття посади чиновника «кецзюй», не передбачала участі жінок, і першими, хто допустив жінок до подібних іспитів, були повсталі тайпіни (XIX століття).

У Європі становлення централізованих систем освіти йшло протягом усього Нового часу, і спостерігався явний контраст між значним, сімейно-спорідненим статусом жінки у феодальних структурах влади та зниженням ролі жінок у «республіканських» політичних системах, заснованих саме на принципі рівності прав.

Зрозуміло, були винятки в обидві сторони. *Coverture* – це статус заміжньої жінки та юридичний принцип англійського загального права, згідно з яким з моменту виходу заміж жінка фактично потрапляла у повну залежність від чоловіка, бо втрачала громадянську правоздатність. Наприклад, виступати в суді вона могла лише з дозволу чоловіка, а майном сім'ї було лише загальним та ним розпоряджався чоловік.

Навпаки, у Швеції XVIII століття, у 1726-1771 рр. жінкам-платникам податків, членам міських гільдій, дозволено було голосувати на місцевих міських та парламентських виборах. У 1776-1807 р.р. жінки могли голосувати у штаті Нью-Джерсі.

Але якщо говорити загалом про європейське законодавство, то поступово порівняльне зниження кваліфікації середньостатистичної жінки порівняно з чоловіками (можливість здобувати якісну домашню освіту була далеко не у всіх) призводила до витіснення жінок із процесів бізнесу, політики та поступового закріплення цього відчуження в законодавстві. Відбувся якийсь переворот: якщо у феодальному суспільстві хаос призводив до зниження ролі жінки (нові «варлорди» ще не створили своїх династій),

то в індустріальному суспільстві революційний хаос спонукав новий республіканський уряд шукати опору у будь-яких потенційних виборцях та надавати права жінкам. А коли революція завершувалася, то або негайно, або за кілька десятиліть жінки позбавлялися виборчих прав і втрачали у правах соціальних. Наприклад, Кодекс Наполеона в 1804-му році заборонив жінкам без формальної згоди чоловіка звертатися до суду.

Якщо говорити про законодавство Російської імперії, то жінки вищих класів за можливості успадковували майно, розпоряджатися ним, так само не допускалися до здобуття вищої освіти, яка могла б дати їм доступ до політичних структур, бюрократичного апарату.

Відсутність гендерного паритету виступила однією з передумов революційної кризи Російської імперії. Наприклад, призводило до дивовижних контрастів: Софія Перовська, після неодноразових спроб здобути вищу освіту, пішла в революційну боротьбу і їй вистачило кваліфікації керувати таким політично значущим процесом, як вбивство імператора Олександра II.

Чому політична нерівність жінок призводила до таких наслідків? Специфіка підпільної діяльності та терору не потребує довготривалих фізичних зусиль, тому фізичні можливості жінок не є обмежувачим фактором. Тому харизматичні жінки, які не мали доступу до політичної кар'єри і не задовольнялися роллю домогосподарок, знайшли вихід у насильстві. А ХХ-е століття у світовій історії дало цілу плеяду жінок, які були практиками терору та теоретиками в політиці (такі як У. Майнхоф, Ф. Сігенобу та ін.).

Але відчуження жінки від освіти і тим самим формальне зниження її в правах, виявилось не єдиним механізмом, що обмежує політичні права жінок. Якщо із середини ХІХ-го століття і до 1917-го це явище маскувалося юридичним обмеженням прав жінок, але становлення радянської влади, де жінки були формально рівноправними – порівняно швидко показало, що за їхньої юридичної рівноправності жінки практично витіснені з політичних структур управління.

Контраст, знову ж таки, виглядає фантастичним. М. Спіридонова, яка зробила терористичну кар'єру в організації лівих есерів, влітку 1918-го мала значні шанси стати першою в історії Росії жінкою прем'єр-міністром. У Києві С. Русова (її початкова політична кар'єра була у ролі підпільної активістки) стає членом Української Центральної Ради (Черняхівська, 2016). У лівих партіях був значний відсоток жінок, які періодично обіймали військові посади (Р. Землячка), радянські функціонерки могли бути і міністрами (В. Яковлева). Але найширше відкриття жінкам шляху до вищої освіти не трансформувалося на таке ж швидко зростання їхнього представництва на політичних посадах.

Тобто багато в чому досягнуто соціальної рівноправності жінки після 1917-го – в СРСР з'явилися жінки практично всіх професій, які до того були чоловічими, жінки стали масово обіймати посади у наукових, медичних та торгових установах – не трансформувалася у її повну політичну рівноправність.

Як пояснити цей феномен?

Це було з пов'язано з:

А) усуненням тих характерних функцій, що жінки виконували у феодальних політичних системах. Виховання і освіту багато у чому взяли на себе громадські інститути, домашнє господарство політичного діяча відокремилось від контрольованої їм області економічного життя, а система отримання інформації стала настільки різноманітною і, водночас, спеціалізованою, що члени сім'ї часто нічим не можуть допомогти політичному діячу;

Б) біологічно зумовленими недоліками жінок з погляду кар'єрного зростання: декретні відпустки (і їх потенційна можливість, а з погляду працедавця і незапланованість) завжди робили жінку менш надійним виконавцем довгострокових доручень. Навіть якщо не розглядати тут проблему харрасменту, вибуття від півроку до півтора року з активної трудової діяльності ставить під питання кар'єру як таку. Так, багато жінок роблять видатну політичну кар'єру, одночасно будучи матерями, але їхній відсоток невеликий. Якщо розглядати середньовічну аристократку, то для неї, по-перше, народження дитини і було основною роботою, яку вона виконувала в політичній системі, по-друге, наявність прислуги дозволяла мінімізувати побутові проблеми під час вагітності та витрати часу на виховання дитини (годувальниці, «мамки» та т.п.). Сучасна представниця середнього класу таким чином мінімізувати витрати часу не може, вона навіть не має коштів на сурогатне материнство, до якого може вдатися представниця еліти суспільства, щоб не відволікатися від політичної кар'єри. Тобто: продовження роду з політично та економічно необхідної дії перетворилося для сучасного середнього класу на перешкоду.

Окремим об'єктом дослідження може бути сім'я, обидва батьки в якій беруть активну участь у політичному житті, але даний об'єкт виходить за межі цієї статті;

В) із суто культурними засновками. Їх чотири. По-перше тут дуже велику роль відіграли світові війни та зростання мілітаризації суспільства в середині ХХ століття. Культ насильства, самопожертви в бою, зневаги до свого здоров'я, маскулітності і, нарешті, мужності. Політична кар'єра у повоєнному суспільстві найчастіше робилася на основі «бойового братства», широких знайомств, одержаних у критичній обстановці. Але «у війни не жіноче обличчя», фемінність і жіночість погано сумісні з військовим самозреченням. І хоча в армію СРСР було

мобілізовано майже півмільйона жінок, скільки-то помітну політичну роль змогли зіграти дуже небагато з них (наприклад, Л. Павличенко).

Другим фактором, який перешкоджав розвитку політичних кар'єр жінкам, стало вживання алкоголю в таких обсягах, яке для багатьох соціально активних громадян порушувало питання про їх власний алкоголізм. Неформальна обстановка (а формальні політичні механізми суттєво деградували) асоціювалася саме зі спиртними напоями. Тому рішення, які приймаються у неформальній обстановці, вимагали вміння пити. Значне вживання алкоголю - це ще один фільтр, тим більше не прохідний для вагітних жінок або матерів-годувальниць. І якщо чоловічий алкоголізм у XX столітті сприймався як суттєвий недолік, але якась пробачлива вада, аби людина зберігала працездатність, то жінка, що пиячить, надзвичайно сильно втрачала у своєму соціальному статусі.

Третім культурним фактором, який перешкоджав повноправному представництву жінок, можна назвати поступове завершення процесу урбанізації, тобто масового переселення людей до міст. Класична селянська громада – патріархальна, саме тому, що селянська праця досить важка і жінка не може ходити за плугом. У разі радянської ідеології, декларованого рівності, переселенець було сприймати жінку, як представницю якогось вищого класу. Тобто урбанізація щороку давала міському населенню значну кількість осіб, вихованих саме у патріархальній культурі, які у своїй політичній поведінці орієнтувалися саме на чоловіків. Причому цих внутрішніх мігрантів фактично доводилося комплексно переучувати, і лише у другому-третьому поколінні вчорашні селяни засвоювали всю суму формальних та неформальних правил поведінки у місті.

Зрештою, четвертим культурним чинником можна назвати відсутність традиції саме республіканського представництва жінок у політиці. Це у Швеції жінки отримали право голосу на місцевих виборах у 1862 році, а в другій третині XX століття можна говорити про традицію політичного представництва жінок у парламентських структурах, що склалася. Тобто знадобилося кілька десятиліть затяжного перехідного періоду, навіть з урахуванням історичної пам'яті того, що Швеція не брала участі у світових війнах (тобто культ військової самопожертви не став обов'язковим для суспільства).

Тобто: як архаїчне та феодальне суспільство після значущих соціальних змін далеко не відразу виробляло механізми представництва жінок у владі, так і суспільство індустріальної фази розвитку далеко не відразу змогло не лише юридично надати жінкам права, а й забезпечити їхнє реальне політичне представництво.

Якщо розглядати суму західних соціумів, то лише друга хвиля фемінізму (Sarachild, 1978) та сума змін у політичних практиках Заходу у 1960-х – зняли існуючі бар'єри.

1992 року Україна, політичні структури якої до того існували у межах радянської ідеології, зіткнулася з необхідністю поступового прийняття нових норм політичного життя. Хоча актуальнішими були питання власності, напряму розвитку, пошуку свого місця у світовій системі поділу праці тощо. Крім того, суспільство зіштовхнулося з найважчою соціальною кризою, необхідністю масової перекваліфікації, зміни самого світогляду мільйонів людей.

І знову частина кризових субкультур виявилася переважно чоловічоцентричними, наприклад, кримінальна. На щастя, ідеологія, яку приймала Україна у 1990-х, уже мала на увазі не просто соціальну рівноправність жінки, а й необхідність її політичної рівноправності.

З'явилося у обігу словосполучення «гендерний паритет» і стала зрозумілою необхідність його досягнення: «принцип гендерної рівності передбачає надання рівних можливостей і гарантій дотримання прав людини незалежно від її статі. Гендерна рівність є не лише фундаментальним правом людини, але й необхідною основою для мирного, процвітаючого та сталого світу» (Біблер, Мохан, & Райан, 2014, с. 57).

І тут можливо поділити інтеграцію України в європейські юридичні простори на два шари:

- суто формальна (з погляду політики) інтеграція. Прийняття законів, розповсюдження літератури, створення дискурсу, діяльність активісток та створення суспільних організацій. Наприклад, у права жінок закріплені у Конституції України, Україна приймає різноманітні декларації, випускається значна кількість літератури з цього питання тощо. Широко запозичується термінологія. Поширилася практика формального перебування жінки, наприклад, у партійних виборчих списках. Але це швидше копіювання, акумуляція норм інших народів. Подібне формальне копіювання спостерігається у різних країнах світу. Наприклад, створення парламентів за явно недостатньої наявності парламентської культури, суми законів, що описують дані політичного інституту, майже неминуче перетворює новостворений парламент на декорацію. Якщо говорити про вітчизняну субкультуру, то досить типовим виступає стереотип: жінки повинні виконувати суто представницькі функції на посадах, пов'язаних із соціальним допомогою, із турботою про сиріт, інвалідів, пенсіонерів;

- реальна функціональна інтеграція жінок, яка відповідала б гендерному паритету, тобто 50% представництву жінок в органах влади, партійних структурах, депутатському корпусі. Тобто жінки реалізовували не лише своє активне виборче право, а й пасивне право (бути обраними). Якщо розглядати склад уряду України, то з 1991 була єдина жінка-прем'єр, Ю. Тимошенко, а серед чотирьох десятків членів уряду, як правило, були одна або дві жінки.

У Верховній Раді ситуація краща: відсоток жінок-депутатів зростає, та у дев'ятому скликанні перевищив 20% (Народні депутати України, 2023).

Тобто з усуненням частини субкультурних

факторів, що обмежували політичне значення жінки у XX столітті, диспропорція у політичному представництві жінок знижується. Але якщо половина виборців у країні не може отримати саме своє представництво в органах влади (вищого ланка виконавчої влади), це неминуче створює ризик політичного дисбалансу.

Крім того, військові дії також призведуть до поширення і, ймовірно, домінування мілітарних субкультур, в яких роль жінки знову-таки може бути знижена.

Як можна усунути цей дисбаланс?

Ймовірно, можна підібрати два основні шляхи: це формальний та функціональний.

Формальний шлях усунення будь-якої дискримінації – це досить стара практика квотування, або «позитивної дискримінації». Якщо розглядати практики, що використовувалися, то вони могли бути спрямовані на збільшення представництва нижчих соціальних груп, расових та етнічних меншин, окремих каст, інвалідів або навіть колишніх військовослужбовців.

Квоти можуть бути спрямовані на різні частини управлінського апарату: склад уряду, Верховної Ради, обласних адміністрацій тощо. Але суто догматичний підхід може бути небезпечним для стабільності політичної системи не менше, ніж диспаритет у представництві.

Проведемо уявний експеримент і уявимо, що квотування введено на посаду Президента України: її поперемінно повинні займати жінка та чоловік. Однак, це різко звузить коло альтернатив, фактично обмежить виборців при чергових виборах і демотивує кожному окрему людину, яка обіймає цю посаду: як би старанно вона не працювала, навіть переобрання на другий термін для неї буде неможливим, тому що посаду повинен буде зайняти представник іншої статі.

Тобто чинники політичної кон'юнктури, мотивації, стійкості політичної системи можуть мати для майбутньої держави значення куди більш високе, ніж фактор гендерного паритету.

Тому гендерне квотування складу уряду так само може призводити до управлінських ризиків: при обмеженій кількості кандидатів на посаду, скажімо, міністра освіти, не завжди можливо будете ще й дотримуватись гендерної квоти.

Але чи значить це, що від ідеї гендерного квотування як інструменту досягнення гендерного паритету взагалі слід відмовитися?

Ні.

Необхідно направити гендерне квотування на ту область політичну діяльність, в якій диспаритет статей пояснюється саме факторами, описаними в даній роботі: якщо жінка серйозно поступається у кар'єрному розвитку чоловікові на початковому етапі своєї політичної кар'єри (у відносно молодому віці, коли народжує дітей), то саме цей етап треба захищати квотою.

І, певно, квотувати слід партійні списки, за якими відбувається обрання депутатів до Верховної Ради та

місцевих рад. Щоб партія змогла мати представництво у парламенті, половину її партійного списку мають становити жінки. З одного боку, це забезпечить об'єктивне представництво жінок у політичній системі, з іншого – не призведе до квотування унікальних посад, де особистісний чинник може бути надзвичайно значущим.

Зрозуміло, цю квоту можна пов'язати з віком чи кількістю дітей, або з будь-якими іншими характеристиками, але подібне обмеження так само звужуватиме широту вибору, вже з боку керівництва політичної партії.

Функціональний шлях досягнення гендерного паритету: якщо жінка починає виконувати в політичній структурі держави ряд специфічних функцій, пов'язаних із її гендером та/або суто біологічними особливостями статі. Але політична суб'єктність у суспільстві зараз багато фактично позбавлена гендерних особливостей, як необхідної умови для виконання якихось політичних функцій: якби жінка під час вагітності могла підтримувати неформальну соціальну комунікацію і обробляти документи, то ні специфічна сила, ні спритність їй не знадобилися, та навпаки, від чоловіка-політика не потребують народження дітей.

Друга хвиля фемінізму багато в чому протиставила сімейно-родинні зв'язки, як інструмент кар'єри, і професійні навички жінки. Звичайно, можна порушити питання: наскільки специфіка саме жіночої психіки може бути перевагою у виконанні тих чи інших політичних функцій, але вона виходить за межі цієї статті. Тому в межах даної роботи приймемо, що функціональний шлях досягнення гендерного паритету малопродуктивний.

Але є специфічна політична функція, яку можуть виконувати саме жінки-політики: це взаємодія з конференційних питань жінок-політиків та жінок-виборниць (наприклад, вирішення питань сімейної політики, демографічної політики, особистих проблем виборців).

Тому перманентне зниження конкурентоспроможності жінки у політичних процесах (декретні відпустки) можна компенсувати квотою, наприклад, у партійних списках, яку потім необхідно доповнити функціональними особливостями політичної діяльності жінок.

Висновки.

Відповідно до мети нашого дослідження, яка полягала у вивченні явищ, що порушують гендерний паритет у сучасній Українській політиці, нами були виявлені та систематизовані основні причини цих явищ. На підставі цього можемо зробити наступні висновки:

- у статті показано, що здобуття жінками рівних соціальних прав (на володіння майном, освіта), формальна рівність з чоловіками в обсязі активних та пасивних виборчих прав не призводить автоматично до досягнення гендерного паритету. Для цього необхідне формування специфічних культурних підстав, а також усунення низки культурних перешкод

(маскулінної мілітаризації суспільства, зниження значення патріархальних сільських уявлень про сім'ю у процесі урбанізації, зниження ролі використання алкоголю у неформальному спілкуванні). Тому в УРСР досягти гендерного паритету було неможливо;

- Україна у період 1992-2022 рр. перебувала у процесі повільного підвищення ролі жінки у політичному житті суспільства, поступово формування гендерного паритету, як однієї з підстав стабільності політичної системи;

- показано, що в сучасних умовах тимчасова втрата працездатності, пов'язана з народженням і вихованням дитини, стала одним з основних факторів, що перешкоджають початку політичної кар'єри жінки та обумовлює низку чисельність жінок у деяких структурах виконавчої влади. Цей фактор потрохи втрачає своє значення через розповсюдження засобів комунікації, але для представниць середнього класу цілком усунутий бути не може;

- існує ризик редукації, деградації політичного

представництва жінки, пов'язаний з поширенням у суспільстві мілітарного сприйняття політичних механізмів держави, а також повернення культу насильства, самопожертви в бою, зневаги до свого здоров'я, маскулінності;

- показано, що зниження цих ризиків та перехід до реального гендерного паритету може базуватися на поєднанні формального квотування присутності жінок у політичних структурах та виконання жінками-політиками специфічних саме політичних функцій;

- показано, що гендерне квотування не може бути віднесено до окремих посад (наприклад, Президента України), бо може призводити до управлінських та політичних ризиків. Для усунення гендерного диспаритету гендерне квотування повинно регулювати область політичної діяльності, в якій диспаритет статей пояснюється саме факторами, описаними в даній роботі: тобто квотувати партійні списки, за якими відбувається обрання депутатів до Верховної Ради та місцевих рад.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Балакірева, О. М., & Галустян, Ю. М. (2005). Гендерний паритет в системі економічних відносин. *Український соціум*, 5-6(10-11), 7-21. <https://doi.org/10.15407/socium2005.05-06.007>
- Біблер, С., Мохан, В., & Райан, К. (2014). *Гендерна рівність та органи адміністрування виборів: Посібник кращих практик*. Київ: АК Group.
- Бучин, М. А., & Данчук, Г. Д. (2023). Гендерна рівність у політичній сфері як одна з складових реалізації цілей сталого розвитку ООН. *Вісник НТУУ "КПІ" Політологія. Соціологія. Право*, 1(57), 56-61.
- Вага, К., & Жукова, В. (2021). *Гендерна рівність як чинник забезпечення сталого розвитку. Права людини – пріоритет сучасної держави*, зб. матеріалів Всеукр. науково-практ. конф. Одеса.
- Жуковська, Г. Г., Левченко, К. Б., Остапенко, О. О., Суслова, О. І., Левченко, К. Б. (Ред.). (2020). *Гендерна політика в нормативно-правових документах. (Частина 1)*. Київ: Освіта.
- Костюк, Н., & Антонюк, О. (2020). Гендерна рівність. *Аспекти публічного управління*, 8(3), 25-37. <https://doi.org/10.15421/152067>
- Марцеляк, О. (2008). Гендерна політика у зарубіжній та вітчизняній виборчій практиці. *Вісник центральної виборчої комісії*, 3 (13), 91-95.
- Народні депутати України. (2023). Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. Відновлено з https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_deputat_list/
- Черняхівська, В. (2016). Історичне становлення української моделі гендерного паритету. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 10, 10-16.
- Шліпченко, С., & Агєєва, В. (Упоряд.). (2018). *Урбанізм і Фемінізм. Урбаністичні Студії IV*. Всесвіт.
- Sarachild, K. (1978). *Feminist Revolution*. New York: Random House.

REFERENCES

- Balakireva, O. M., & Galustyan, Yu. M. (2005). Gender parity in the system of economic relations. *Ukrainian Society*, 5-6(10-11), 7-21. <https://doi.org/10.15407/socium2005.05-06.007>
- Bibler, C., Mohan, W., & Ryan, K. (2014). *Gender Equality and Electoral Administration Bodies: A Guide to Best Practices*. Kyiv: AK Group.
- Buchyn, M. A., & Danchuk, G. D. (2023). Gender equality in the political sphere as one of the components of the implementation of the UN sustainable development goals. *Bulletin of NTUU "KPI" Political Science. Sociology. Law*, 1(57), 56-61.
- Chernyakhivska, V. (2016). Historical formation of the Ukrainian model of gender parity. *Public administration: improvement and development*, 10, 10-16.
- Kostyuk, N., & Antoniuk, O. (2020). Gender equality. *Public Administration Aspects*, 8(3), 25-37. <https://doi.org/10.15421/152067>
- Martselyak, O. (2008). Gender policy in foreign and domestic electoral practice. *Bulletin of the Central Election Commission*, 3 (13), 91-95.
- People's deputies of Ukraine. (2023). *Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved from https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_deputat_list/
- Sarachild, K. (1978). *Feminist Revolution*. New York: Random House.
- Shlipchenko, S., & Ageeva, V. (Eds.). (2018). *Urbanism and Feminism. Urban Studies IV*. Universe.
- Vaga, K., & Zhukova, V. (2021). Gender equality as a factor in ensuring sustainable development. *Human rights are a priority of the modern state, coll. materials of the All-Ukrainian scientific and practical conf., Odessa*.
- Zhukovska, H. G., Levchenko, K. B., Ostapenko, O. O., Suslova, O. I., Levchenko, K. B. (Ed.). (2020). *Gender policy in normative and legal documents. (Part 1)*. Kyiv: Education.